

Ramon PLANES I ALBETS

REPRESENTACIÓ AL BISBE DE SOLSONA TOMÁS BROTO
CONTRA EL TRASLLAT DE LA SEU EPISCOPAL
A CERVERA (1720)

Una de les múltiples mercès que els dos síndics de la ciutat de Cervera tramesos a Madrid el 28 d'agost de 1713 havien de sol·licitar a Felip V era que el bisbe i el capítol de Vic residissin a Cervera. Si això no resultava factible, havien de demanar que la seu del bisbat de Solsona, del qual formava part Cervera, hi fos traslladada, o, si més no, que es creés un nou bisbat amb seu a Cervera.¹ Acabada la guerra de Successió, la pretensió de les autoritats cerverines d'obtenir la seu del bisbat sembla que preocupà seriosament els sectors que controlaven les institucions solsonines. En aquella conjuntura política el contrast amb Cervera resultava desfavorable perquè no podien vantar-se de tanta 'fidelitat' com Cervera durant la guerra. A més, Guillem de Gonyalons (1699-1708) i Francesc Dorda (1710-1715), els dos bisbes de la diòcesi durant el conflicte, s'havien posat al costat de Carles III. El mataroní fra Francesc Dorda, assenyaladament, havia estat presentat com a bisbe de Solsona per l'Arxiduc i el serví en el govern, motiu pel qual fou expulsat de la diòcesi mitjançant una carta que li adreçà Felip V des de Madrid l'onze de gener de 1715.² Morí a Poblet el 3 de desembre de 1716 i tot seguit Felip V presentà fra Pedro Magaña per succeir-lo. El nou bisbe fou consagrat a Madrid l'onze de juliol de 1717 i prengué possessió del bisbat el 7 d'agost del mateix any; la qual cosa fa pensar que els designis dels dirigents cerverins no prosperaven. Però l'episcopat de fra Pedro Magaña fou molt breu, perquè va morir a Solsona el 9 de febrer de 1718.³ Poc abans del 18 d'abril de 1718 fou nomenat nou bisbe l'erudit

1. Agustí DURAN I SANPERE, *Felip V i la ciutat de Cervera*, Barcelona, R. Dalmau Ed. 1963, 53. També fa referència a pretensions de Cervera en matèria eclesiàstica Joan MERCADER, *Felip V i Catalunya*, Barcelona, Edicions 62 1968, 408-409.

2. Vegeu Domingo COSTA Y BAFARULL, *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, Barcelona, Ed. Balmes 1959, 436-453; i Alexandre MASOLIVER, *Fra Francesc Dorda, abat de Poblet, bisbe de Solsona i ministre de l'Arxiduc*, Abadia de Poblet 1981.

3. Domingo COSTA Y BAFARULL, *op. cit.*, 454-455. Segons Mateu BRUGUERA, «el obispo de Solsona D. Fr. Pedro Magaña benedictino, vistos tantos desafueros, rigores y arbitrariedades, movido á compasion para con sus diocesanos, representó respetuosamente al Rey en favor de sus hijos, lo que le valió una severa reprehension de la Corte, y del Comandante militar de Solsona, que apesadumbrado y de pasion de ánimo, murió á 9 de febrero, habiendo sido apenas unos tres meses Obispo de aquella Diócesis», *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña en 1713 y 1714*, II, Barcelona, Est. Tip. Ed. de L. Fiol y Gros 1872, 502.

i botifler Josep de Taverner i d'Ardena, que encara no havia pres possessió quan l'any 1720 fou preconitzat bisbe de Girona. Una lletra del duc de Cardona al govern municipal de Solsona del 20 de maig de 1718, «offerint-se a protegir la ciutat contra la pretenció de Cervera en punt de transferir la silla episcopal»,⁴ palesa que la temença del trasllat es mantenia. El 1717, d'altra banda, Solsona ja havia vist com era suprimida la Universitat, juntament amb les altres de Catalunya, en benefici de la de Cervera, erigida aquell mateix any.

Durant l'episcopat absentista de Josep de Taverner la preocupació per la possible pèrdua de la seu episcopal no es devia esvaïr perquè, tot just arribat el seu successor, l'aragonès Tomás Broto Pérez, al sínode que celebrà del 12 al 14 de novembre de 1720 hi fou lliurada la representació publicada al capdavall d'aquestes notes.

Es tracta d'un memorial que presentaren les esglésies i comunitats de beneficiats de Berga, Cardona, Bagà, La Pobla de Lillet, Sant Llorenç de Morunys, Torà i Biosca, és a dir, la part mitjana i alta del territori del bisbat, des de l'alta Segarra al Berguedà, llevant-ne formalment Solsona, és lògic de pensar, en tant que part directament interessada. S'hi explicita, d'entrada, el rumor que corria entre «personas políticas y noticiosas» del bisbat i la resta del país, segons el qual el govern municipal i l'església de Cervera, atenant només «la sola, única y peculiar conveniència sua y posposada la més universal de tot est bisbat», haurien aconseguit convèncer Felip V perquè patrocinés el trasllat de la seu episcopal a Cervera. Tot seguit s'exposaven els principals inconvenients d'aquest trasllat, sobretot a base de contrastar les ciutats de Solsona i Cervera. Es fa referència, primer, a la seva desigual situació geogràfica dins el territori diocesà, cèntrica en el cas de Solsona i perifèrica en el de Cervera, per la qual cosa el canvi resultaria especialment negatiu per a «la part de muntanya». També es deia, i aquesta és una remarca significativa, que el bisbe era a Solsona, a més, senyor feudal d'una part de la ciutat i el seu terme i de diversos llocs de la comarca, essent així «molt més respectat y venerat». Insistint en l'arbitrarietat del trasllat, s'apuntava que els comptats trasllats que havien estat aprovats pels pontífexs obeïen a «molt justificats motius en favor de la causa més universal», contràriament al cas que ara es plantejava. Sense argumentar-ho, es venia a dir que «las campañas del terme y vehinat de Solsona», «la estructura y disposició de una y altra població» o «la disposició y planta del tot de la població» abonaven el manteniment de la seu a Solsona. Quant als «edificis, casas y habitants de Solsona», tot i no donar xifres, s'afirmava que «si no excedeixen, són almenys en igual número que

4. Ramon PLANES I ALBETS, *La descripció dels arxius municipals catalans fins a la fi del segle XIX: l'Arxiu de la Ciutat de Solsona*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans 1993, 261, n. 673.

los de Cervera».⁵ Mereixia èmfasi especial el fet que Solsona disposés de catedral, millor que no pas l'església parroquial de Cervera, es deia, i de palau episcopal, que a Cervera caldria construir. El trasllat, en darrer terme, s'augurava conflictiu «per los indispensables litigis, causas y qüestions judiciales que de esta novedad se originarían entre las mateixas iglésias». Els signants de la representació acabaven demanant al nou bisbe i al sínodo que transmetessin el seu contingut al rei i al Papa, tot suposant que no eren prou ben informats, i que fossin nomenats alguns delegats amb aquesta finalitat. D. Costa i Bafarull va escriure que, «oída por el Sínodo esta representación, fué resuelto por todos los vocales, *nemine discrepante*, que quedasen nombrados los síndicos y rectores suplicantes que entonces eran y por tiempo fuesen de las iglesias de dichas villas, para que de acuerdo con el Illmo. Sr. Obispo y los canónigos D. Pedro Mártir Andreu y D. Juan Camps y Lledó, asistentes en el presente Sínodo, en nombre de él hiciesen las representaciones y demás diligencias que mejor les pareciese en las cortes de Madrid y Roma y demás partes que fuese necesario contra la pretensión de la ciudad de Cervera; y en fuerza de ellas se logró desvanecer la pretensión.»⁶

El text d'aquesta representació ens ha arribat a través d'un esborrany coetani conservat a l'arxiu de la Ciutat de Solsona que és degut a la mà del doctor Tomàs Villaró, aleshores advocat de la universitat. La intervenció que tingué el govern municipal solsoní en aquest afer és evident. Sabem que el 12 d'agost de 1720 els regidors solsonins havien escrit als de la vila de Cardona assabentant-los de la «gran sollicitud dels de la ciutat de Cervera» per aconseguir la seu del bisbat i demanant-los «se aplíquien per part de est comú las degudas operacions més convenientes per evitar los danys que ne porían resultar a est comú». Els regidors cardonins van acordar que, «en atenció que lo Exm. Sr. Duch de Cardona fou medi que la pabordia que era antes de Santa Maria de la ciutat de Solsona se desmembràs [i] se transferís en sede episcopal, se escrigue a dit Exm. Sr. una carta per nostra part peraquè se servesca aplicar todas las precaucions posibles per evitar que dita sede episcopal no pàsia en dita ciutat de Cervera.»⁷ És ben versemblant que els regidors de Solsona portessin a terme d'altres gestions per a combatre el trasllat. No tenim les actes de les reunions del

5. Segons les xifres dels problemàtics recomptes de població de la primeria del segle XVIII, Solsona tenia menys cases i habitants que Cervera (1593 i 2112, respectivament, consten al cens de 1718). Vegeu Josep IGLÉSIES, *Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, III, Barcelona, Fundació S. Vives Casajuana 1974, 1224 i 1232.

6. Domingo COSTA Y BAFARULL, op. cit., 461. També en donen notícia [Jaume BENET], *La diócesis de Solsona*, 1904, Barcelona, Tobella & Costa Impr. 1904, 49; i Antoni LLORENS I SOLÉ, *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, I, Lleida, Virgili & Pàgès SA 1986, 411-412.

7. Arxiu Històric de Cardona, fons de la Vila de Cardona, *Llibre d'actes del Consell 1717-1772*, 62r.

consell municipal d'aquells anys, en les quals aquest afer sens dubte fou tractat. Ara bé, s'ha conservat un compte de conductes i treballs dels anys 1719-1723 que l'advocat Tomàs Villaró presentà a la universitat, que és del tot aclaridor. Per aquest document sabem que Tomàs Villaró redactà una súplica dels regidors al capítol de la catedral en la qual demanaven «fos servit dit Il.lre. Capítol disposar se fessen per part sua las degudas diligèncias per embarasar la pretenció de dits habitants de Cervera»; i un extens memorial sobre el mateix que es va «remètrer a Barcelona». Aquest compte de l'advocat de la Ciutat permet identificar ben bé l'elaboració de la representació ací publicada i el seu context:⁸

«Ítem, per altra súplica dilatada, en forma de memorial, que, de orde de las quatre personas elegidas per la Ciutat, treballí en nom dels síndichs de las comunitats de las vilas de Berga, Cardona, Bagà y altras del bisbat, la qual se presentà davant de Su Illustrísima y de la Santa Sínodo Diocesana que estava congregada poch després de l'ingrés de l'Il.lm. Sr. Bisbe Dn. Thomàs Brotto; en la qual se representaren los graves inconvenients que havia de accarrear al bisbat si se efectuava la mutació de la sede. A vista dels quals y de las demás rahons que.s ponderaren en dita súplica, se prengué resolució en dita Santa Sínodo, *nemine discrepante*, de que se aplicassen todas las possibles diligèncias perquè dita mutació no se practicàs, elegint subjectes de la mateixa Sínodo perquè a est fi fessen las representacions convenients. En la qual súplica o memorial treballí contínuament den de las quatre de la tarda fins a las vuit de la nit, y, després, de las nou de la nit fins a las set horas de la matinada, com ho saben los mateixos elegits. Compto per dit treball set lliuras».

ANNEX

[1720. Solsona]

Representació dels síndics i rectors de les esglésies i comunitats de beneficiats de les vilas de Berga, Cardona, Bagà, La Pobla de Lillet, Sant Llorenç de Morunys, Torà i Biosca al bisbe i al sínode de Solsona contra el trasllat de la seu episcopal a la ciutat de Cervera.

AHCS, Arxiu de la Ciutat de Solsona, núm. 136, 2, 17-18.

8. Arxiu Històric Comarcal de Solsona (AHCS), Arxiu de la Ciutat de Solsona, núm. 102, 16.

II-lustríssim Senyor y Sacra Diocesana Sínodo Coelsonensis.

Dias ha que entre personas políticas y noticiosas^a en lo present bisbat y en moltras altras parts de esta província se dóna per valgut y assentat que la universitat y^b iglésia de la ciutat de Cervera, ab lo major esfors y ativitat quels^c permet la possibilitat, estan procurant^d que la silla episcopal^e y mensa capitular, ab todas las prerrogativas de cathedral^f de^g aquest bisbat, que^h dende la primera institució y erecció del mateix bisbat, per lo espay de més de 125 anys, han tingut son asiento y fixa residència en la present iglésia y ciutat de Solsona com ha capital y metròpoli queⁱ fou constituïda^j en ell per lo spiritual, sían transferidas^k en dita iglésia y ciutat de Cervera^l per a fer en avant fixa y contínua residència y permanència allí. Y, atenten dita iglésia^m y ciutat de Cervera a la sola, única y peculiar conveniència sua y posposada la més universal de tot est bisbat, ab motius y pretextos que se ignóran auríanⁿ inclinat a la cathòlica y real magestat del rey nostre senyor (que Déu guarde) en patrocinar y afavorir sa pretenció,^o segons comuna opinió de molts. Y com de^p la afectuació de esta translació de silla episcopal y capitular mensa, etc.^q sían de per si tant notoris y patents los inconvenients y prejudicis que de necessitat ne resultarian a tot lo bisbat,^r y sían ab singularitat dignes de tota reflexió los següents:

Y, en primer lloch, que la ciutat de Solsona se troba situada en lo més intern del bisbat y en lo^s propri centro de aquell, des de hont los prelats, ab molta comoditat, facilitat y conveniència, poden subministrar a sos súbdits y ovellas los consuelos y providèncias que en lo spiritual y temporal^t tenen necessitat. Cervera, emperò, se troba situada en las extremitats més remotas del mateix bisbat, des de hont per la gran distància no podrían la major part de las vilas, llochs y poblacions diocesanas, en special las de la part de la montanya, participar las benèvolas influèncias de son pastor, menos que ab grave y notòria incomoditat.^u Y essent així^v molt cert que al present nos troba^w en tot lo bisbat lloch ni població que, si importa, no puga, ab^x diligència,^y en una sola^z jornada acudir a la presència de son prelat. Transferida la sede en Cervera, serían molts los que encara ab lo termini de dos^{aa} llargas jornadas, y alguns ab tres, no podrían arribar a conseguir^{ab} semblant fruit.

Segonament,^{ac} és digne de reflexió que en Solsona gosa lo prelat, no sols la plenitut de jurisdicció spiritual ordinària, sinó també la jurisdicció criminal y civil plena en bona part de la mateixa ciutat y en la major de son terme com ha senyor y varó temporal de ella y dels llochs vehins de sa dependència, circuncància {sic} que-l fa^{ad} ésser sens dupte molt més respectat y venerat, y fa estar en major tranquil·litat, pau y felicitat a sos mateixos vassalls temporals, per la major comoditat y facilitat ab què pot provehir-los de tots los remeys de política y justícia de què necessitan, per trobar-se Solsona també en lo centro^{ae} dels mateixos llochs subgectes a las temporalitats de la mitra y, com a tal, ésser de ells la capital. Tot lo que seria molt al contrari havent de residir lo prelat en Cervera,^{af} ahont sols gozaria de la mera jurisdicció spiritual y^{ag} esta encara, a bon modo de dir, un tant limitada^{ah} perquè, essent lo districte del bisbat de Solsona molt llarch y estret,^{ai} com és, se troba Cervera en lo paratge més angustió, de forma que ab sola distància de cosa de una hora se encontra allí ab la jurisdicció de altres differents bisbats a una y altra part. Y^{aj} no seria menos prejudicial als vassalls temporals de la mitra la distància tant notable de son senyor.

No és^{ak} menos digne de tota conideració que^{al} los poch exemplars que fins vuy se saben de semblants translacionsm de sede^{an} y cathedral se han practicat y

executat per los^{ao} sumos pontífices ab fi e intenció de millorar y^{ap} constituir en major auge lo estat de la mateixa sede^{aq} y catedral, en major bé y^{ar} benefici de tots los súbdits y diocesans del bisbat, concurrent àduch molt justificats motius en favor de la causa més universal. Però en la referida translació ques pretenen^{as} de part de Cervera, si bé se atén y se mira^{ac} ab la deguda circumspecció, se deurà discórrer molt al contrari, perquè, en primer lloch, si tot ab tot se intén tan cotejar las campanyas del terme y vehinat de Solsona ab las de Cervera, no cediran aquellas, ans bé, en sa amenitat y fertilitat de tots fruits, en qualitat de temperament, en sanitat y purificació de ayres y en los influxos solars y demás de què participan, las prefereixen en molt. Si se mira a la estructura y disposició de^{au} una y altra població, al número de las casas y edificis habitats per sos moradors y a las temporals comoditats de^{av} uns y altres, se encontrará que los edificios, casas y habitants de Solsona, si no^{aw} excedeixen, són almenys en igual número que los de Cervera. Y en las convenièncias temporals, encara que tant combatudas dels passats contratemps de guerres, excedeix al present dia notòriament la ciutat de Solsona a la de Cervera. Y en la disposició y planta del tot de la població no és cotejable la una cosa ab altra, pues la ocular experiència universal dóna desengany de la gran preferència que té Solsona en est particular.

Si se atén, més avant, a la disposició, capacitat y decència dels temples, a comuna opinió és tingut y reputat per molt millor la iglésia cathedral de Santa Maria de Solsona que no la parroquial de Cervera. Y és cosa digne de admiració y encara de molta edificació lo vèurer y contemplar los ritus y ceremònias tant adequadas que *juxta rubricas ecclesiasticas* se celébran en dita cathedral, los sants officis, horas canòniques y demás santas funcions que se ofereixen. Y no menos^{ax} dóna admiració que e[n]mig del combat de las tribulacions passadas, que tantas ruinas han causat a differentes temples y iglésias en est principi^{ay}, se mira la iglésia de Solsona aumentada y millorada en obras de tal empenyo y sumptuositat que pot donar embidia a moltras altras catedrals.

Si se dóna una vista a la magnificència,^{ay} situació, disposició, estructura y capacitat del palàcio episcopal que té Solsona immediat y contíguo a las parets de la mateixa cathedral, se trobaran tals com se veuhen y manífestan en si mateix, lo que no té ni gosa Cervera si no quel^{az} fabriqué de nou.

Y, finalment, si se concidera lo estat en què quedarían la present cathedral y altras iglésias del bisbat practicant-se la referida translació, seria no molt quiet,^{ba} ans bé se discorre molt infeliz, ja per lo desconsuelo en què la major part de dit bisbat quedaria, com també per los indispensables litigis, causas y qüestions judicials que de esta novedat se originarían entre las mateixas iglésias, que, per los molts motius ques prevehen, serían tals que en vida dels que^{bb} vui la gosam se té per cert no se acabarían de allanar.

Tots los referits^{bc} motius y causas que^{bd} se al·lègan ab la present representació y tots los demás que pot al·legar universalment tot est bisbat nos dupta que, ponderats per V.S.^a Il.lma. y Santa present Sínodo, ab la molta representació de congregació tan docta y santa, y representats ab la humilitat deguda davant la real magestat de nostre catòlich rey y senyor, en Madrid, y davant la santetat de nostre beatíssim Pare, en Roma, serían més que bastants peraquè, informats de tant singulars circumstàncias (de las quals se ha de suposar no tenir perfeta notícia), fos del^{be} real agrado de sa Magestat y de la santíssima dignació de sa Beatitut suspèndrer lo curs

y effectuació del present negoci, pues ni de la real pietat de tant recto y catòlich príncep nostre,^{bf} ni de la justificació y santificació de tant zelozíssim y santíssim pare ne podem menos esperar.

Per lo tant y altrament los síndichs y rectors de las iglésias y comunitats de las vilas de Berga, Cardona, Bagà, Pobla de Lillet, Sant Llorens de Murunys, Torà y Biosca, de la present diòcesis, ab lo major rendiment, humilitat y reverència deguda, suplícan a V.S.^a Il.lma. y present Santa Diocesana Sínodo congregada, sia del servey de V.S.^a Il.lma. y Santa Sínodo atténdrer a esta humil representació. Y, en vista de tant justificats motius, sia de sa dignació resòldrer,^{bs} disposar y assentir que, en nom de V.S.^a Il.lma. y Santa present Sínodo, se fassen las referidas y altrás convenientes representacions a sa Magestat y sa Beatitut, conduhint-las ab los medis y diligèncias més promptas y activas que aparègan convenir a V.S.^a Il.lma. y present Santa Sínodo per a prevenir y evitar tant graves danys e inconvenients com sentirían las iglésias suplicants y las restants de tot lo bisbat ab la pretesa mutació y translació de sede. Y per quant no és dable ni practicable que la present Santa Sínodo pugua estar congregada tot lo discurs de dias y temps ques necessita per a posar en obra las referidas diligèncias y, per falta de personas que se aplicassen a ellas, seria contingent que, conclosa la dita Santa Sínodo, quedàs la resolució fahedora sens effecte y execució; perçò que sia de l'agrado de V.S.^a Il.lma. y present Santa Sínodo destinar y deputar cert número de personas de esta santa congregació diocesana, ab ple y bastant poder, facultat y comissió quanta menester sia^{bh} de V.S.^a Il.lma. y Santa Sínodo, de poder y tenir obligació de fer, obrar, practicar y agenciar ab sa Magestat y ab sa Santedad, y ab qui més convinga, las sobre repetidas diligèncias y altrás qualsevols que apareixeran poder conduhir al fi y bon èxit del present negoci^{bi} y suspensió de la sobredita translació. *Et si placet*, que per dit fi y efecte quedien elegits y deputats los síndichs y rectors que vuy són y per temps seran de y en las iglésias y comunitats de las mateixas vilas suplicants, tot lo novament suplícan y així espèran ho resoldrà, disposarà y concentrà V.S.^a Il.lma. y present Santa Sínodo, del què dits suplicants ne regoneixeran gran favor.

a. seq del *canc* b. seq particulars differentes *canc* c. seq és possible *canc*
d. seq y solicitant *canc* e. seq Il.lustre Capítol de dignitats y canonges y *canc*
f. seq iglésia matrís *canc* g. seq dit present *canc* h. seq illegib *canc* i.
seq illegib *canc* j. seq del dit bisbat *canc* k. seq illegib *canc* l. seq y sa
iglésia parroquial *canc* m. seq y universitat *canc* n. seq obligat *canc* o.
seq illegib *canc* p. seq illegib *canc* q. seq illegib *canc* r. seq y en particu-
lar *canc* | seq illegib *canc*

s. seq mig o *canc* t. seq que *canc* u. seq en special las vilas y poblacions
de la part de la montanya *canc* v. seq veritat *canc* w. seq ningun lloch en
canc x. seq la *canc* y. seq de *canc* z. seq dia no pugua *canc* aa. seq
dias *canc* ab. seq est *canc*

ac. seq No menos *canc* ad. seq illegib *canc* ae. seq illegib *canc* af. seq
no sols per la gran distància *canc* ag. seq encara *canc* ah. seq illegib *canc*
ai. seq illegib *canc* aj. seq també *canc*

ak. seq també *canc* al. seq illegib *canc* am. seq y mutacions *canc* an.
seq capítol *canc* ao. seq la Santa Sede Apostòlica *canc* ap. seq illegib *canc*
aq. seq capítol *canc* ar. seq universal *canc* as. seq los *canc* at. seq ille-
gib *canc* au. seq las dos poblacions *canc* av. seq estos *canc* aw. seq són
en major *canc*

-
- ax. seq illegib canç*
ay. seq del palàcio canç az. seq edificuie canç
ba. seq illegib canç bb. seq illegib canç
bc. seq illegib canç bd. seq illegib canç be. seq son canç bf. seq illegib
canç
bg. seq y canç bh. seq illegib canç bi. seq illegib canç